

АНАЛІЗ УТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗВОРОТІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА МЕДИЦИНІ

МЕЛЕЖИК Ю. В.

*здобувачка магістерського рівня вищої освіти
факультет ветеринарної медицини
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

СОБЧЕНКО С. С.

*здобувач магістерського рівня вищої освіти
факультет ветеринарної медицини
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ЧЕБАН О. М.

*кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Уміння спілкуватися мовою професії, як потужним інструментом, має вирішальне значення для успішного кар'єрного зростання та самореалізації фахівця. Це підтверджується низкою факторів, таких як швидке засвоєння спеціальних (предметних) дисциплін, підвищення ефективності праці, що дозволяє налагодити ефективну комунікацію з колегами, клієнтами чи партнерами.

Як кожен населений пункт має свою історію, багатий традиціями та особливостями мовлення, так і українська мова фахівця, лікаря ветеринарної медицини, багата на науково обґрунтовані назви, традиційні українські терміни, а також фразеологізми.

Розглянемо деякі історичні назви хвороб.

Ящур – «Слинівка», це гостра, висококонтагіозна вірусна хвороба парнокопитних тварин, що характеризується ураженням слизових оболонок ротової порожнини, ніг та шкіри вимені, а також рясним виділенням слини.

Актиномікоз – «Жовна», в українській мові здобула назву за одним із його зовнішніх проявів.

Актиномікоз – це хронічна інфекційна хвороба людей та тварин, що викликана вживанням грибів роду *Astipomyses*. Вона характеризується утворенням гранульом з «сірчаними зернами» (скупченнями бактерій) і хібаками (свищами) на шкірі.

«Жовна» – це застаріле або діалектне слово, яке означає пухлину, набряк, зокрема на шиї. Воно вживалося для опису зовнішніх ознак актиномікозу, який часто уражає саме цю ділянку, назва може використовуватися місцево.

Стригучий лишай – «Волосомор» або «Стрижій». Ці назви також описує випадіння шерсті, але робить акцент на стриженій, нерівній шерсті, що залишається на уражених ділянках. Варто зазначити, що «стригучий лишай» є найпоширенішою та найточнішою назвою цього захворювання, адже вона чітко описує його природу.

«Стригучий» – вказує на характер ураження, випадання шерсті у вигляді стрижених ділянок, а «лишай» – на грибкову природу збудника. Хоча «волосомор» та «стрижій» можуть використовуватися в розмовній мові, для чіткої професійної, офіційної наукової комунікації рекомендується використовувати термін «Мікроспорум», «трихофітія», «фавус». Вживання

такої термінології допоможе уникнути плутанини з іншими дерматологічними захворюваннями, а також забезпечить ясне точне універсальне розуміння.

Аспергільоз – «Кам'яна черва», інфекційне захворювання бджолиного розплоду, іноді й дорослих особин, збудником є жовтий пліснявий гриб *Aspergillus flavus*, іноді чорний *Aspergillus niger*, історично український термін описує суть клінічних ознак.

Аскофероз – «вапняний розплід». Хворі або мертві від аскоферозу личинки медоносних бджіл, вкриті міцелієм гриба-збудника, схожі на шматки вапняку чи крейди – звідси й інша назва недуги, вапняковий або крейдяний розплід.

Стафілококоз – «Бродяча піємія кролів». Епітет «блукаюча» в назві хвороби характеризує спосіб поразки організму кролика коками – переміщенням мікроорганізмів разом з потоком крові до нових, неуражених ділянок.

Хвороба Ньюкасла – «Азіатська чума птиці», виникла в Індонезії. Вперше діагностовано у 1926 році вірусологом Кравенельдом, а через невеликий проміжок часу перших хворих птахів виявили в Англії, недалеко від міста Ньюкасла, тому вчений назвав хворобу відповідно місту.

Мова моєї професії збагачена спеціальними термінами, фразеологізмами та сталими виразами, що використовуються у ветеринарній медицині. Важливі аспекти мови ветеринарного фахівця є термінологія в професійних підручниках і посібниках з анатомії, фізіології, патологічної анатомії, фармакології, хірургії та багатьох інших дисциплін.

Утворенню українських фразеологізмів та стійких виразів сприяла народно-розмовна мова (зайцю п'ята нога; джмелі гудуть; танути, як віск на сонці; дрижаки пробивають; як кіт на сало; гроші роблять коня), антична література та міфологія (Ахіллесова п'ята), влучні вислови філософів або відомих людей («Перша сходинка до щастя – здоров'я» (Сократ, грецький філософ (469 – 399 до н.е.); «Бажання лікуватися – крок до одужання» (Луцій Анней Сенека Молодший, римський філософ (4 до н.е. – 65 н.е.); «Наша їжа повинна бути ліками, наші ліки повинні бути їжею» (Гіппократ); *Repetitio est mater studiorum!!!* (Латинське прислів'я). Твори письменників, які описують життя на селі, роботу в сільському господарстві та догляд за тваринами, також містять фразеологічні звороти та професійні звороти, характерні для цієї сфери. Наприклад, «Земля-годувальниця» (М. Гоголь), «Корова-годувальниця» (Т. Шевченко), «Золоті руки» (народна казка)

Професійні вислови – це цікаве мовленнєве явище, яке демонструє багатство та образність української мови. Ці стійкі словосполучення, прислів'я, приказки або фразеологізми, спочатку виникають у певній професійній сфері, де вони мають чітке й зрозуміле значення для людей, які знайомі із цією галуззю. Проте з часом, завдяки своїй образності та влучності, вони виходять за межі професійного середовища й стають зрозумілими та вживаними широким загалом («з легким серцем», «одягти вуздечку», «підрізати під корінь», «очі на лоба», «піймати на гачок», «друге дихання», «і кінці в воду, і пиши пропало», «заговорювати зуби», «сидіти в печінках», «затамувавши подих»).

Аналіз літературних джерел пропонує декілька прикладів професійних висловлювань, характерних для ветеринарної медицини.

«Ставити діагноз» – цей вислів використовується для позначення визначення характеру захворювання на основі симптомів, огляду та результатів обстежень; «проводити операцію» – означає хірургічне втручання, спрямоване на лікування захворювання або травми; «призначити лікування» – для позначення комплексу заходів, спрямованих на усунення захворювання або його симптомів; «виписувати рецепт» – письмове доручення аптеці відпустити пацієнту певні ліки; «ставити крапельницю» – позначення внутрішньовенного введення ліків або поживних речовин; «знімати шви» – видалення хірургічної нитки, якою була зашита рана після операції; «вимірювати тиск» – визначення артеріального тиску пацієнта; «слухати серце» – означає прослуховування серця для оцінки його роботи за допомогою стетоскопа; «робити рентген» – вислів використовується для

позначення рентгенографічного дослідження певної частини тіла; «проводити аналіз крові» – означає дослідження різних показників крові, таких як лейкоцити, еритроцити, тромбоцити, рівень цукру, холестерину; «поставити діагноз» – визначити причину захворювання тварини на основі симптомів, результатів огляду та лабораторних досліджень; «відібрати проби» – зібрати біологічні матеріали (кров, сечу, кал) для лабораторних досліджень.

Отже, наведені приклади є лише невеликою частиною того багатства, яке пропонує професійна мова лікаря, фахівця ветеринарної медицини. Використовуючи їх, спілкування стає більш лаконічним, зрозумілим та емоційним, а також допомагає чітко й швидко описувати складні медичні процеси та стани.

В свою чергу, підвищення рівня володіння українською мовою буде не лише засобом спілкування, але і нашою національною ідентичністю, сприятиме професійному зростанню та авторитету в очах клієнтів і партнерів. Розвиваймо та зберігаймо свою самобутність та професіоналізм серед лікарів, фахівців ветеринарної медицини!

Перелік використаних джерел:

1. Довідник колгоспного ветеринарного фельдшера /укл. А.К. Скороходько, Ф.М. Пономаренко, С.В. Баженов. К.; Х.; Держ. вид-во сільгосп.літ.УРСР,1950.452с.
2. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 9. с. 354.
3. Українсько-латинський словник ветеринарних термінів: <https://pressbooks.umn.edu/largeanimalanatomy/back-matter/terminology-latin-and-greek-roots-and-suffixes/>
4. Ветеринарний тлумачний словник: <https://aumf.org/books-translation/dorlands-illustrated-ukrainian-english-medical-dictionary>
5. Українська мова за професійним спрямуванням: Ветеринарна медицина: <https://www.amazon.com/Illustrated-Veterinary-Medical-Terminology-Fourth/dp/113312576X>
6. Українська мова: практикум для ветеринарних факультетів: <https://www.amazon.com/Illustrated-Veterinary-Medical-Terminology-Fourth/dp/113312576X>
7. Українська мова онлайн: <https://www.ukrainiancourse.com/>
8. Мова - ДНК нації: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7804371/>
9. О. Кобилянська. Земля: повість. К. : Знання, 2020. 318 с.